

דף פז.

עין משפט א.

אה"ע סימן צח פעיף ה

ה. על מה שהאשה מכרה בין מיתה לקבורת בעלה לצורך קבורה, אין^ה משביעין אותה אפי' ע"י גילגול.

עין משפט ב.

אה"ע סימן ע פעיף ה

ה. י. חזקה^ו שאין אדם משאיר ביתו ריקם, ולכן אם הלך למדינת הים ובאה אשתו לתבוע מזונות, אין פוסקין לה עד שיעברו^ז ג' חודשים הראשונים. ואם שתקה יותר מג' חודשים, פוסקין לה^ח רק מכאן ולהבא ולא למפרע, ואם נפרד ממנה בקטטה^ט, י"א דפוסקין לה מיד דרוצה לעגנה.

ה. יא. אחר ג' חודשים פוסקין לה מיד^י ואפי' אין כתובתה בידה, כ^ו ואין פוסקין לה במה שתתקשט כי אין בעלה עמה. ומוכרין הבי"ד מנכסיו אפי' לא שמעו שמת^ל. ואין מחשבין עמה מעש"י עד שיבוא בעלה ויחשב.

ה. יב. לא עמדה האשה בדין^מ ומכרה, מכרה קיים. ולא צריכה הכרזה

ה. כרב מיתנא וכנהרדעי בדף פ"ז ע"א.

ו. כרב בדף ק"ז ע"ב.

ז. ואם נודע שיצא למקום קרוב ע"ד לחזור מיד ונשתקע שם, פוסקין לה מיד והוא מהריטב"א הביאו בח"מ.

ח. היינו מיום התביעה, אף שביה"ד החמיצו הדין, דאז גילתה דעתה שחסר לה מיום התביעה. כ"כ בח"מ.

ט. ממרדכי ריש דייני גזירות.

י. דאין חוששין שמא מחלה ואיבדה תנאי כתובה אף בחייה כ"מ, ואף דיש חולקים על הרמב"ם מ"מ לא איבדה אלא לאחר מותו. ח"מ.

כ. אבל בנתחרש או נשתטה פוסקין לה גם במה להתקשט, דלא מחייבין אותה להיות כל חייה ללא תכשיט. כ"כ ח"מ.

ל. זו דעת הרמב"ם, אבל הרא"ש והר"ן חולקין דמחשבין ונותנים לה ההפרש בלבד, ח"מ.

מ. היינו בינה לבין עצמה דבדיעבד מהני המכירה לרמב"ם, אבל לרמב"ן לא מהני עד שתמכור בפני ג' אנשים, כ"כ בח"מ.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

ולא שבועה^י עד שיבוא בעלה או שתבוא לגבות כתובתה, ואז בי"ד מגלגלין עליה שבועה שלא מכרה כי אם למזונותיה שהיא צריכה להם.

אה"ע סימן צג סעיף כה

כה לג. מוכרין בלא הכרזה למזונותיה ולא בעינן שתמכור בפני ב"ד מומחין, אלא אפי"ס בג' הדיוטות נאמנים. וכן אם מכרה בינה לבין עצמה שוה בשוה מכרה קיים, ויש"ע חולקים במכרה בעצמה.

אה"ע סימן קד סעיף ג

ג. פ"ד שדקדקו יפה והכריזו ובדקו בשומא אף שמכרו אח"כ שוה ר' בק' או להיפך, מכרם קיים, אבל אם לא בדקו בשומא^ז ולא כתבו איגרת ביקורת שהיא דקדוק השומא, וטעו והותירו או פחתו שתות, המכר בטל, אבל פחות משתות המכר קיים.

אה"ע סימן קיב סעיף ו

ז. פוסקין לבת מזונות, כסות ומדור מנכסי אביה כמו לאלמנה ק, ומוכרין בלי הכרזה, אלא שלא למנה פוסקין לפי כבודה וכבוד בעלה, ולבת דבר המספיק לה. ואין הבנות נשבעות, הגם שהאלמנה אינה נשבעת על מזונותיה ונשבעת על כתובתה.

ג. והוא שהבעל טוען כשחזר, הנחתי לך צררי או אמרתי לך צאי מע"י במזונותיך, אבל אמר לה השבעי לי שלא הזדמן לך מלאכה אינו יכול להשביעה, וכן פשט לשון הר"ן אבל מהרא"ש משמע דאף בטענה זו יכול הבעל להשביעה. ח"מ.

ס. ואפי' שאין ביניהם אחד מומחה. ח"מ.

ע. מר"ח. ולדעתו אף שמכרה בפני עדים לא מהני, עד שיהיו ג' אנשים נאמנים, כ"כ הח"מ.

פ. כתובות צ"ט ע"ב.

צ. דבמקום שבעי הכרזה בעי בנוסף לכך איגרת, כ"כ הח"מ ודלא כבאר הגולה.

ק. שם ברמב"ן מירושלמי.

ח"מ סימן קט סעיף ג

ג. בי"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשו כטעו בדבר משנה ^ר וחוזרים ומוכרים בהכרזה.

הגה: י"א דאם מכרו הקרקעות אף בשעה שאין קונין, או בשעת מגיפה, או מלחמה, ובהכרזה מה שעשו עשוי, שאין למכור אלא בשעת צורך הגביה ^ש. וי"ח.

ג. ד. בי"ד שמכרו הקרקע, האחריות שלה על היתומים ^ת.

בי"ד שהכריזו כראוי, ובדקו יפה ודיקדקו בשומא, אע"פ שטעו ומכרו שוה מנה במאתיים או מאתיים במנה ^א מכרן קיים, אבל אם לא בדקו בשומא ולא כתבו אגרת בקורת ^ב שהיא דיקדוק השומא וההכרזה, וטעו

ר. מכתובות ק' ע"ב מימרא דאמימר משמיה דרב יוסף. וחוזרים ומוכרים, ואפי' לא טעו כלל, כ"כ הטור כיון שמכרו שלא בהכרזה, מה שכתב המחבר אח"כ דאם לא בדקו בשומא וטעו בפחות משתות דמכרן קיים איירי בהכריזו רק שלא דיקדקו כ"כ בשומא אבל בלא הכריזו כלל אפי' לא טעו כלל חוזרים. סמ"ע ס"ק ד'.

וכתב הפעמוני זהב דה"ה במכר האפורופוס צריך כל מה שצריכים בי"ד שומא והכרזה. ^ש והעיקר דכל שומא בין מקרקעי בין מטלטלין שמין אותם כפי הקונים שבעיר ההיא ולפי הזמן ההוא.

אבל במכירה של מטלטלין, אם הוא קרוב לעיר גדולה מוליכין לשם, וכן אם יום השוק קרוב ממתינים לשוק, ותלוי בראות עיני בי"ד איזה נקרא קרוב ואיזה רחוק, ומניסן עד תשרי ודאי זמן רחוק ואין ממתינים.

ואם לא נמצא קונים במקום ובזמן שישערו בי"ד, מחזיק אותו הבע"ח כפי שומת בי"ד במקום ובזמן השומא.

ובענין מגיפה ומלחמה תלוי ג"כ בראות עיני בי"ד אם נראה קץ קרוב לזה ממתינים, ובלא"ה אין ממתינים. כך העלה הביאורים בס"ק א'. נתיבות בחידושים ס"ק ב'.

ודעת הי"ח הוא הרשב"ץ בח"א סי' נ"ב. ומובא בב"י, וטעמו כיון שנעשה בזמן שאינו ראוי למכור הוי כמוכרו בלא הכרזה וחוזר. ועיין בסי' ק"ג סעיף ו'. סמ"ע ס"ק ט'.

ת. פי' דאם נמצאת הקרקע שאינה שלהם חוזר הלוקח עליהם כ"כ ה"ה. והיינו על הנכסים שירשו מאביהם בלבד. וקמ"ל דלא נאמר שמי שקנה בהכרזה בבי"ד קנה שלא באחריות שאילו היה אדם מערער על השדה היה בא בימי ההכרזה, קמ"ל שהקונה קנה באחריות. סמ"ע ס"ק י'.

א. כתב הרמב"ן בכתובות ק' ע"א דוקא מאתיים במנה, אבל בפחות ממנה חוזר אף בהכריזו כראוי.

ב. פי' הכרזה ולשון ביקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י ההכרזה. רש"י שם בדף צ"ט ע"ב.

והגם שקימ"ל שאין אונאה בקרקעות ובעבדים כמבואר במציעא נ"ו ע"א, זה דוקא שהבי"ד מוכרין השדה לאדם דעלמא שאינו צריך ללוקחה בשומת בי"ד בחובו, אלא ברצונו תלוי

והותירו שתות או פחתו שתות מכרן בטל, ובפחות משתות מכרן קיים^ג.

ג. ה. במקום שנהגו שלא להכריז^ד, או במקרקעי היכא שאינם צריכים להכריז עליה, וטעו בשתות מכרן בטל אע"פ שהכריזו.

הגה: וי"א כיון שהכריזו אע"פ שלא היה צריך הכרזה מכרן קיים^ה.

ג. ו. בפחתו או הותירו שתות במקום שמכרן בטל, ורצו בי"ד שלא לבטל המכר ויחזירו האונאה מחזירין^ו דלא יהיה כח ההדיוט חמור מהם.

בפחות משתות דמכרן קיים, הוי מחילה כדין הדיוט, אע"פ שלא הכריזו כלל כשאינם צריכים הכרזה באותה עת כגון כשמוכרים לפרוע למי שלוח לצורך קבורה, או למזון האשה והבנות או ליתן מנת ומס המלך.

ג. ז. בי"ד שמכרו דברים שאינם טעונים הכרזה וטעו בשתות מכרן בטל, פחות משתות מכרן קיים.

ואלו הם הדברים שאין מכריזין עליהם העבדים^ז, והשטרות, והמטלטלים. אלא שמין אותם בבי"ד ומוכרים אותם מיד, ואם השוק קרוב לעיר מוליכים אותם לשוק.

לקיחתה מהן. ולא הלוקחה בשומת בי"ד לחובו. ועיין בסמ"ע ס"ק כ"ב.
ג. כדין הדיוט דאין דרך העולם לדקדק כ"כ, אבל בשתות אע"ג דבהדיוט המקח קיים ומחזיר רק האונאה, בהקדש וביורש תיקנו שיהיה המקח בטל. והיינו כשיראו בי"ד שהביטול הוא לטובת היתומים, דאל"כ לא גרע כח היתומים מהדיוט. סמ"ע ס"ק י"ג.
ד. בטור מפורש שיש בני אדם שלא ירצו לקנות אם יכריזו, שלא יקראו אותם אוכלי נכסים המוכרזים, שגנאי הוא שקונים נכסים שצריכים למכור מפני הדוחק סמ"ע ט"ו.
ה. טור בשם הרא"ש בפי"א סי' כ'.

ו. רמב"ם בפי"ג ממכירה הלכה י'. וכתב ה"ה דסברא היא.
ועיין בבאוריים דבין נתאנו היתומים או הבע"ח, ודין זה לא שייך אלא בהחזיק הלוקח הקרקע או המטלטלין כפי שומת בי"ד בלבד, אבל אם הוסיפו על השומא והבע"ח הוסיף ונתאנה בהוספה שהוסיף, המקח קיים, אבל אם גם השמאים טעו בשומא, המקח בטל כשהיתה הטעות בשומא בשתות. נתיבות ס"ק ג' בחידושים.

ז. כתב בפעמוני זהב דבכל מקום שלא צריכים הכרזה א"צ אפי' יום אחד להכריז. ע"ש. ובגמ' אמרו הטעם דעבדים אינם צריכים הכרזה שמא ישמעו שרוצים למוכרן ויברחו, ומטלטלים ושטרות שמא יגנבו כדי ללוקחם כ"כ רש"י בכתובות ק' ע"ב. סמ"ע ס"ק י"ט.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 0584150477 או 02-5712225 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ג.

אה"ע סימן צח סעיף ו

ט. בעינן שיכתוב הבעל^ח בפירוש שהוא פוטר אותה משבועה גם מהיורשים, שאם כתב דלא נדר, דלא שבועה מנכסי אילין לאו כלום הוא.

עין משפט ד.

אה"ע סימן צו סעיף ז

י. ט"א דאע"פ שהאמינה בלא שבועה, מ"מ אם באה לקחת מלקוחות נשבעת, וי"א דאף מיורשים צריכה להשבע דאין מועיל פטור ונאמנות, וגם לדיעה זו דוקא אם קיימת אבל מתה או אינה יכולה להשבע נוטלים בלא שבועה, וכתב הרמ"א דכן ראוי להורות.

הו"מ סימן פד סעיף א

א. הפוגם שטרו אינו נפרע אלא בשבועה כעין של תורה^ב, ואע"פ שלא טען הלוח^ל השבע לי, ואפי' היו עדים^מ בשעת מקצת הפרעון, שי"ל דאם פרעו לכולו היה צריך ג"כ לפרוע הנותר בעדים, ואפי' כתב לו

ח. כאבא שאול בן אבא מרים שם וכרי"ף.

ט. רי"ף שם בפ"ז, ומה שכתב מלקוחות לאו דוקא דה"ה אם יש בע"ח אחר, כ"כ הח"מ. י. ר"י ר"ח והרא"ש, דהבעל אינו יכול לעקור תקנת חז"ל דהבא ליפרע מהם אינו נפרע אלא בשבועה, ומשמע אף בקנו מידו לפוטרה כך העלה הח"מ לדיעה זו.

כ. משנה כתובות פ"ז ע"א. והשבועה כעין של תורה כמו בכל שבועת המשנה, וכמו שכתב הרא"ש בשבועות פ"ז סי' א'.

ובגמ' שבועות מ"א הטעם שהטילו חכמים השבועה על המלוה משום שהפורע רגיל לדקדק, והנפרע אינו רגיל והטילו עליו שבועה כדי שידקדק סמ"ע ס"ק ב'. וכתב הב"י בשם הרשב"א דאם המלוה אומר פרעון ראשון אני זוכר והשאר איני יודע, הלוח פטור, והמלוה חייב להחזיר לו השטר או המשכון ועיין בסי' נ"ט וסי' ע"ב סעיף כ"ד, וסעיף י"ד שם בהגה"ה, סמ"ע ס"ק ג'.

ל. ואע"פ שלא טען הלוח. משבועות מ"א ע"א, ואם פגמו בנו לא ישבע כ"כ בעה"ת שער ב' חלק א' ס"ו מירושלמי כתובות פ"ט הלכה ז' שהתקנה שהתקינו בו ולא בבנו סמ"ע ס"ק א', ולדעת הש"ך בס"ק א' גם בפגמו האב בנו צריך לישבע, ולא אומרים אין אדם מוריש שבועה. ועיין נתיבות ס"ק א'.

מ. בעיא בגמ' שם כתובות ולא איפשטא, וכתב הרא"ש פ"ט סי' כ"ג הלכך לא תפרע אלא בשבועה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

שובר^ב על הפרעון החלקי, שי"ל דאם פרעו לשאר היה ג"כ כותב לו שובר. ואפי' דיקדק המלוה^ב לצרף בחשבונו אפי' פחות משהו פרוטה, בכל זה כיון שנפגם השטר מהסכום הנקוב בו, והלוה טוען שפרע גם השאר בינו לבינו, ובלי שובר, המלוה אינו נוטל אלא בשבועה. אבל אם יש בשטר נאמנות^ע, אפי' שלא פירש לו בין בכולו בין במקצתו הוא מאמינו, נוטל בלא שבועה.

עין משפט ה. אה"ע סימן צו סעיף יג

יג. כג. כשעד אחד מעיד שהיא פרועה^פ יכול להביאה לידי שבועה דאורייתא, כיצד, פורע לה בפני עד אחר ואותו עד, ותובעה^ז אח"כ ע"פ העד הראשון, ויאמר דנתן לה בתורת הלואה ומחייבה שבועה דאורייתא.

ח"מ סימן פד סעיף ה

ה. ז. עד אחד מעיד שהשטר פרוע, לא יפרע אלא בשבועה^ק, והוא שעבר זמנו^ר, אבל אם הוא תוך זמנו, נפרע שלא בשבועה, אלא א"כ טען הלוה ישבע לי.

ג. מבעה"ת שער כ"א ח"ד ס"ג.

ס. בעיא שם בגמ' ועלתא בתיקו וקימ"ל בממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע.

ע. כ"כ הרא"ש בתשובה כלל פ"ז סי' ה'. ועיין בסי' ע"א.

פ. ממירא דרב פפא וכרב אשי שם בפ"ז.

צ. וכתב הח"מ דצריך שיודיע לעד הראשון מדוע פורע אותה פעם שניה, דאם לא הודיעו יכולה לטעון ב' כתובות היו.

ק. משנה כתובות פ"ז ע"א. ואנו טוענים לו שצריך לישבע, ומדובר שאין כתוב בשטר נאמנות אפי' בסתם. דא"כ נאמן נגד העד כמ"ש בסי' ע"א סמ"ע, והש"ך בס"ק ח' השיג עליו דבנאמנות סתם אינו נאמן נגד העד.

ועוד כתב הסמ"ע דכל השבועות הם מדרכנן כעין דאורייתא, דכל שבועה שבתורה נשבעין ונפטרין ולא ליטול. ועוד שהשטר הו"ל שיעבוד קרקעות שאין נשבעין עליו.

ר. טור מרמב"ם ריש פי"ד ממלוה וכתב ה"ה בפ"ק דב"ב דף ה' ע"ב שאם מת הלוה תוך הזמן גובה מן היתומים שלא בשבועה, ודעת הרמב"ם שה"ה לכאן, אבל לדעת רב האי גאון צריך שבועה גם בתוך זמנו.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

ה. ח. עד אחד מעיד על השטר שהוא פרוע, ומת המלוה עד שלא נשבע, אין יורשיו גובין אותו^ש, וה"ה לפוגם שטרו ומת עד שלא נשבע^ה, אין יורשיו גובין אותו. ועיין בסי' ק"ח סעיף י"ד.

עין משפט ו. אה"ע סימן צו סעיף ט

ט. וכן אם היא טורפת מלקוחות. הגה: וכן אם היו לו שתי נשים וגירש אחת, צריכה לישבע לשניה (ב"י בשם המ"מ), וכמו שיתבאר לקמן סעיף ט"ז.

הו"מ סימן צח סעיף ט

ט. יא. אח"כ באים שלושה ושמין באותה שדה כנגד חובו, ומכריזין עליה כפי מה שיראה^א עד שיפסקו המוסיפין במחיר, ומורידין אותו

ש. תשובת הרא"ש כלל ס"ח סי' י"ט ושם מבואר שעדות העד היתה כשתבעו היורשים את הלוה, ופטר הרא"ש דאין אדם מוריש ממון שיש עליו שבועה, והקשו ע"ז שהרי הגמ' בשבועות מ"ח ע"ב מסיקה דלא אמרו זה אלא כשבאין לגבות מן הלוה, וכן פסק המחבר בסי' ק"ח סעיף י"ד, ותירץ הב"ח משום שהמעשה היה שהשטר חוב היה על לוי ושמעון, ומת שמעון בחיי המלוה, ואח"כ מת גם המלוה ובאה אלמנת המלוה בשם היורשים לתבוע את לוי, ולוי ושמעון היו ערבים זל"ז קבלנים וכל מה שיוציאו מלוי, חוזרים וגובים מהיתומים של שמעון וע"כ לא גובין מלוי דהוי כגובין מיתומים של שמעון, והוי יורשין מיורשין ובכה"ג מדבר המחבר, שאין מורישין שבועה, וקיצר בזה שסמך על מה שכתב לקמן בסי' ק"ח סעיף י"ד. כך הבנתי דברי הב"ח אחרי שעיינתי בהם במקור, וע"כ הוספתי גם הסבר הדברים משלי בתוך הדברים ע"מ להבינם קצת יותר.

וכתב הש"ך בס"ק י"א דדבריו של הב"ח דחוקים, ועוד הקשה דא"כ בלא עד אחד ובלא פוגם נמי אין היורשים גובין, ומ"מ לענין דינא נראה כהב"ח, והוסיף שיותר נכון שישארו דברי הרא"ש והמחבר בקושיא ממה שנמצא סברות זרות שאינן אליבא דהלכתא, עכ"ל הש"ך.

ועיין בביאורים בנתיבות בסי' ק"ח ס"ק צ' מה שיישב. ולא מצאתי עוד מי שעמד בסעיף זה בהסבר דברי המחבר.

ת. גם זה קשה מסי' ק"ח סעיף י"ד. ועיין בסי' זה בסמ"ע ס"ק א' ובש"ך ס"ק א', בפגמו אביו, ולא הספיק לישבע דלדעת הסמ"ע לא ישבע הבן, ולדעת הש"ך ישבע וגובה וצ"ע עדיין בדין זה, אם לא שנפרש כדברי הב"ח גם בפוגם על דרך המעשה שהיה שם בתשובת הרא"ש דהוי יורשים מיורשים ודו"ק, ועיין בבאר הגולה בסי' ק"ח בסעיף י"ד מש"כ בזה.

א. כתב ה"ה שדעת הרמב"ם שההכרזה הנעשית על בני חורין אין לה זמן קצוב אלא כפי שיראה לדיינים והוא מערכין כ"א ע"ב. דשום היתומים ל' יום, משמע דוקא יתומים, וכן הדין בטורף מן הלקוחות שאף הם שוים ליתומים שאין נפרעים מהם אלא בשבועה

בחובו לחלק ששמו אותו, וקורעין שטר^ב החוב אם היה שם.

טו. יב. אם לא היו שם נכסים בני חורין כותבין האדרכתא כך - איש פלוני נתחייב לפלוני כך וכך בשט"ח שבידו, ולא נתן לו חובו ולא מצינו לו נכסים בני חורין, וכבר קרענו לשטר שיש לו עליו ונתנו לפלוני רשות לדרוש ולחקור ולהיות ידו נטויה על כל הנכסים שימצאו לו, וכל הקרקעות שמכר מזמן פלוני והלאה יש לו רשות לגבות חובו מהכל. ואחר שכותבין אדרכתא זו הולך המלוה ומחפש, אם מצא לו נכסים בני חורין שמין לו מהם, מצא נכסים משועבדים לאחר זמן שטרו ובא לטרוף מהם קורעין שטר האדרכתא וכותבין לו שטר הטרפה.

טז. יג. כותבין שטר הטרפה^ג כך: איש פלוני בן פלוני זכה בדין לטרוף בחוב שפלוני חייב לו שהוא כך וכך בשדה פלונית שלקחה פלוני בכך וכך מזמן פלוני, וכבר קרענו האדרכתא שהיתה בידו והרשינו אותו לטרוף מזה בכך וכך, ואחר שכותבים הטרפא לטרוף, מורידים שלושה בקיאים לאותה שדה ושמין לו ממנה כשיעור חובו מהקרן וחצי מהשבח^ד, ומכריזין עליה ל' יום כדרך שמכריזין על נכסי יתומים, ואח"כ משיעין את הלוח^ה שאין לו כלום אם היה הלוח במדינה, ומשיעין את המלוה בנקיטת חפץ שלא נפרע חוב זה ולא מחלו ולא מכרו לאחר, ואח"כ מורדין אותו לנכסי הלוקח בשומא שלו וכותבין ההורדה.

וע"כ מכריזין עליה ג"כ ל' יום. אבל דעת בעל התרומות בשם כמה גדולים שצריך שומא והכרזה גם בבני חורין כמו ביתומים כיון שמכר שלא מדעתו ע"פ ב"ד, ובסמ"ע ס"ק י"ט תמה דהמחבר והרמ"א לא הזכירו כלל דעתו.

ב. מבתרא קס"ט ע"א. כל אדרכתא דלא כתיב בה וקרענא לשטרא וכו'. וגם קורעין שטר האדרכתא שלא ילך ויגבה בזה פעם שניה בב"ד אחר, כ"כ בנתיבות ס"ק ט'.

ג. כתובות צ"א ע"ב.

ד. מבואר בסי' קט"ו.

ה. רמב"ם שם הלכה י', וכתב ה"ה שבועה זו שנשבע הטורף היא במשנה בפרק הכותב דף פ"ז ע"א ובפ' הנשבעין מ"ה ע"א, אבל שבועת הלוח היא תקנת הגאונים, ודעת הרמב"ם ששבועות אלו אין נשבעים אותם אלא בסוף ימי ההכרזה, דשמא לא יצא הדבר ליגמר ונמצאו השבועות לבטלה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 0584150477 או 02-5712225
email: minchat.aaa@gmail.com

יד. כיצד כותבין ההורדה: אחר ששמנו לפלוני בשומא שהיתה בידו והכרזנו שלושים יום כראוי והשבענו את הטורף ואת הבעל חוב, הורדנוהו לשדה פלונית להיות משמש בה כדרך שאדם משתמש בקנינו, והטורף אוכל פירות שדה זו אחרי שיגמרו ימי ההכרזה^י, ואם יש טעות באדרכתא אינו אוכל פירות אפי' מיום שנשלמו ימי ההכרזה.

ח"מ פימן קיד פעיף ד

ה. אחר שבי"ד כתב לו שטר טירפא, מורידין שלושה בקיאיין בשומא לאותה שדה ושמין לו ממנה כשיעור חובו כפי מה שראוי לו מהקרן וחצי השבח^ז, ומכריזין עליה ל' יום כדרך שמכריזין על נכסי יתומים, ואח"כ משביעין את הלוחה כתקנת הגאונים שאין לו כלום אם הלוחה נמצא בעיר^ח. ומשביעין גם הטורף בנקיטת חפץ שלא נפרע חוב זה, ושלא מחלו, ושלא מכרו^ט לאחר, וכולל^י בשבועתו שאין זה שטר אמנה.

ו. רמב"ם הלכה י"ב, וכתב ה"ה שהרמב"ם פסק כרבא דכתראה הוא בפ' המפקיד במציעא ל"ה ע"ב.

וכתב בפעמוני זהב לפי פסק זה של מרן הסדר בפרעון הוא שמתחלה כותבין אדרכתא ואח"כ שומא והכרזה כפי מה שיראה, ואם לגבות מהמשועבדים צריך אדרכתא, ואח"כ שטר טירפא ואח"כ שומא והכרזה ל' יום ואח"כ שטר הורדה, אלא דכל זה הוא באם אין הלוחה או הלוקח לפנינו דאם שניהם לפנינו בזה כתב הב"י בסוף סי' קי"ד בשם בעה"ת והרמב"ן שאין צריך לכל זה אלא עושים שטר אחד לבד וא"צ לא אדרכתא ולא שטר טירפא וכו'. ע"ש.

ז. פירוש הדברים כתב הסמ"ע בס"ק ח' כך הוא, ששמין כמה היתה שוה מתחילה בשעה שקנאה הלוקח וכמה נתן בעדה ושזהו חישוב הקרן ומה ששוה עתה יותר ממה ששילם עליה מקרי שבח, ומאותו השבח המותר גובה הבע"ח החצי. ובסי' קט"ו כתבו המחבר והרמ"א חילוקים בין שבח דמחמת ההוצאה לשבח דממילא, ובין עשאו אפותיקי או לא, ובין מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא או לא, ובין לוקח ומקבל מתנה ויתומים. ע"ש.

ח. או בריחוק מהלך יום אחד, ואם אינו במדינה ורחוק א"צ להמתין לו, כיון דשבועת אין לו היא מתקנת הגאונים, אלא הלוקח יחזר אח"כ אחר הלוחה. סמ"ע ס"ק י'.

ט. דאם מכרו לאחר יאמר לו הלוקח לאו בעל דברים דידי את אלא זה שלקחו ממך. סמ"ע ס"ק י"ב.

י. אין זה מדוקדק שהרי גם שאין זה אמנה ושלא מכרו ולא מחלו, מכח גיגולו הם וע"כ בתוך הזמן א"צ לישבע כלל. ש"ך ס"ק ג'. וכתב הסמ"ע דדוקא כשצריך לישבע עיקר השבועה שאינו פרוע תיקנו חז"ל לכלול בשבועתו גם שאין זה אמנה ושלא מכרו או מחלו, אבל אם נתברר שלא פרעו א"צ לישבע כלל. סמ"ע ס"ק י"ד.

אבל אם הוא בתוך הזמן טורף בלא שבועה. ואח"כ מורידין אותו לנכסי הלוקח בשומא, וכותבין לו שטר הורדה ושהכירו שהיא של פלוני הלוה ושקרעו הטירפא.

עין משפט ז.

אה"ע סימן צו סעיף א

א. אין האלמנה גובה כתובתה עיקר ותוספת^כ אלא בשבועה. אבל נ"מ ונצ"ב^ל או נכסים שיחד לה לכתובה בעין אם אותם דברים שהכניסה לו קיימים, או דברים שידוע שבאו מכוחם, נוטלת בלא שבועה.

ב. ייחד לה קרקע בכתובתה אע"פ שלא פירש אלא מצד^מ מיצר אחד, נוטלתו בלא שבועה.

ג. מתה קודם שנשבעה אין יורשיה יורשין כתובתה, שאין^י אדם מוריש שבועה לבניו, וממון שאין יכול לגבותו אלא בשבועה.

הגה: ד. י"א דאם האלמנה^ס תפסה אפי' שלא נשבעה יורשיה יורשים מה שתפסה בכתובתה, היות^ע והן מוחזקין, וי"ח.

הגה: ה. אם יורשיה אומרים שנשבעה כבר, פ' עליהם להביא ראיה. אבל אם^ז פרעו לה מקצת הכתובה ועשו לה שטר חוב על השאר, יורשיה

כ. ממשנה פ"ז ע"א וגיטין ל"ד ע"ב.

ל. היינו מטלטלין, ומה שבעינן בעין היינו לדעת הרי"ף והרמב"ם, אבל לדעת רש"י אפי' בנגנבו או אבדו לא חיישינן לצררי, וגובה בלא שבועה ועיין בסי' צ"ח ובח"מ.

מ. כך פירש הט"ז.

נ. כרב ושמואל בכתובות נ"ה ע"א.

ס. טור בחו"מ סי' מ"ח ומרדכי. וג' תפיסות הם א'- שתפסה האשה בחייה דאז יורשיה מוחזקים, ב'- שתפסה האשה מנכסים שהיו ביד בי"ד ולא ביד יורשים בזה הח"מ בסי' ק"ח לא החליט אי הוי תפיסה והכריע דיחלוקן. ג'- שהאשה תפסה מהיתומים, דאם תפסה בלי עדים כו"ע לא פליגי דמהני תפיסתה דיש לה מיגו שלא תפסה, אבל אם תפסה בעדים מהיתומים בזה יש מחלוקת ברמ"א, ח"מ.

ע. כתב הח"מ דמהלשון משמע דאף שהאשה ויורשיה מוחזקים בכך ג"כ יש חולקין וכתב ע"ז דאינו.

פ. מהריב"ש.

צ. ב"י בשם שו"ת הרשב"א. והמעין בגוף התשובה יראה דאף דלא פרעו כלל אלא רק כתבו לה שטר חוב עליהם, יורשים חוב זה, כ"כ הח"מ.

יורשים החוב בלא שבועה.

הגה: ו. אלמנה שנשתתקה ורמזה ק לפני מיתתה שלא נטלה כתובתה, יורשיה יורשים הכתובה כאילו נשבעה.

הגה: ז. אם ר נשתטית האלמנה, אין יורשיה יורשין כתובתה, דאינה יכולה להשבע.

א ח. ש נתגרשה ומתה יורשיה נשבעים שלא פקדתנו ונוטלין כתובתה, ואף אם מת המגרש, נוטלים מיורשיו.

ח"מ סימן קח סעיף ג.יז

ג. ה. אין נפרעים מיורשים קטנים בעודם קטנים שאינם בני י"ג שנה ה שום הלואה מחוב אביהם, אפי' היה עליה שטר מקויים, ואפי' היה בו נאמנות או כל תנאי שבעולם דשמא יש להם ראייה ששוברת השטר, אלא א"כ היה במלוה זו אחד משלושה דרכים הנזכרים בסעיף א'.

ג. ו. אפי' היתה מלוה ע"פ גובה מיתומים קטנים באחד משלושה דרכים, בהלואה שבתוך הזמן צריך שתקבל העדות בחיי אביהם שהיא תוך

ק. בשם הב"י משו"ת הרשב"א. וצ"ל דהשביעה ורמזה וכאילו אמרה אמן ברמיותה, ח"מ.

ר. רמב"ן מתשובת הרשב"א, וכאן אף במקום שנהגו שהיורשים מסלקין אותה, משלמין הכתובה בלי שבועתה, או שנותנים לה מזונות עד שתתפקח. כ"כ הח"מ.

ש. גמ' ערכין כ"ב ע"ב, דאין כאן חשש צררי וא"כ בחייה היתה גובה בלי שבועה, ואירי בכתובתה בידה.

ת. רמב"ם פ"ב ממלוה, וכתב הב"י פשוט מסוף בתרא קע"ד ע"א ובערכין כ"ב ע"א. וברשב"ם בתרא ל"ג ע"א ד"ה אמר, דרק בני י"ג שנה הם חייבים במצוות. ואין חילוק בין שהם בנים או אחים או שאר יורשים ואף שיש להם אפוטרופוסים דאינם חייבין כשהם קטנים. מב"י. סמ"ע ס"ק ב'.

וכשאין בנכסים שהשאיר אביהם אלא כדי החוב או מעט יותר, אין מניחים אותם לאכול אותם אלא מניחים אותם ביד האפוטרופוס עד שיגדלו וירדו לדין, וכך היא בסמ"ע בסי' כ"ח ס"ק נ"ב שכתב כן בפשיטות דאם היה החוב ברור מעכבין עליהם שלא לאכול.

ובפעמוני זהב כתב שאין לנו נפ"מ בזה כיון שאנו בני המערב הולכים אחר התקנה שתיקנו לנו רבותינו המגורשים בזה, וזה קיצור התקנה של שנת ש"ה שיגבה המלוה כל חובו בשטר אפי' מיתומים קטנים כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין.

ואם בכלל התקנה לקבל גם עדות על יתומים קטנים בזה יש מחלוקת אם זה נכלל בתקנה.

הזמן, דאם לא כן אין מקבלים עדות על קטן אפי' בפניו א.

ז. אם היתומים גדולים והוציא המלוה עליהם שטר מקויים אפי' אין שם אחד משלושת הדרכים שבסעיף א' הרי זה גובה מהם בלי שבועה אם יש בשטר נאמנות מפורש שהאמינו עליו ועל יורשיו^ב או על באי כוחו, אבל אם אין שם כתוב בשטר נאמנות מפורשות אפי' כתוב נאמנות סתם צריך לישבע^ג כעין של תורה^ד בנקיטת חפץ וגובה. אפילו תפס משלהם בלי שבועה^ה משביעין אותו ואם אינו רוצה לישבע משמתין אותו עד שישבע.

זו. כב. אין נפרעים מנכסי יתומים אפי' שהם גדולים אלא בשבועה^ו, ואם נפרע מהם שלא בשבועה מנדים אותו עד שישבע^ז.

עין משפט זו. אה"ע סימן צו סעיף י

יט. ה' הגרושה נפרעת שלא בפני בעלה לשעבר במקומות דנשבעת כנ"ל, ומ"מ אם הוא במקום קרוב דהיינו שיכול השליח ללכת

א. כ"כ הרא"ש בתשובה כלל פ"ה סוף סי' ח', והר"ן בפ' אלמנה ניזונית בשם הרמב"ן בקמא ק' ע"ב, והראב"ד בקמא קי"ב ע"א.

ואין מקבלין עדות בפני קטן דהוי שלא בפני בעל הדין, ואפי' יש עמו בעל דין אחר גדול כגון אלמנה שבשבילה הוזקקו לקבל עדות מ"מ לא מהני עדות זו לגבי הקטן, מהר"ם אלשיך סי' קכ"ז.

ב. אם הלזה האמין ליורשי המלוה גם יורשי יורשיו בכלל, רדב"ז ח"ב סי' ק"ד.

ג. ואפי' שמצא המלוה אחר מיתת הלזה אותם מטלטלין שנתן לו, מ"מ אינו גובה אותם אלא בשבועה. מהראב"ד ור' יונה כ"כ רי"ו בשמם, סמ"ע ס"ק ט"ו.

ד. ממשנה כתובות פ"ז ע"א דמנכסי יתומים לא תיפרע אלא בשבועה. והטעם, משום דאם היה אביהם קיים היה טוען תשבע לי שאינו פרוע, הילכך אפי' שהיתומים אינם טוענים אנו טוענין להם.

ה. בבאר הגולה הגיה "בלי עדים" במקום בלי שבועה.

ו. מסקנת הגמ' בגיטין נ' ע"ב. ומה שנקט השו"ע בלשונו אפי' שהם גדולים דמצינו בסי' ק"י דלכתובת אשה גובין בשבועה אפי' מיתומים קטנים. וכן למי שלוה לצורך מזונות בסי' ק"ט. אבל בג' הדרכים שמוזכרים בסעיף א' בסימן זה גובין מהם אף בלא שבועה. אבל בשאר ענינים אין נזקקין להם כלל אפי' בשבועה. סמ"ע ס"ק נ"ב.

ז. רי"ו נתיב כ"ו ח"ג ונ"י בשם הרי"ף בפרק חזקת הבתים ל"ב ע"ב גבי עובדא דרבה בר שרשום.

ח. רי"ף ורמב"ם בטור.

ולהודיעו ולחזור תוך ל' יום, מודיעין אותו, ואם לא יבוא משביעין אותה, ומשלמת היא שכר השליח ומוסיפה אותו על הכתובה.

ח"מ סימן קו סעיף א

א. מלוה שבא ליפרע בשטר מקויים^ט שלא בפני הלוה, אם יכולים ב"ד לשלוח ללוה ולהודיעו עד שיעמוד עמו בדין שולחין ומודיעין לו^י אם הוא בכדי שילך השליח ויחזור תוך ל' יום^כ, והמלוה יתן שכר השליחות^ל, ויגבנו בנוסף על חובו^מ.

ואם הלוה במקום רחוק מגבין לו חובו מיד^נ אחר שישבע^ס ויטול, בין מקרקעות בין ממטלטלין^ע ואין חוששין לשובר.

ט. רמב"ם ריש פי"ג ממלוה. וכ"כ הרי"ף בכתובות בפ' הכותב. והגאון ציין לבתרא קע"ד ע"א שהוא דיינא.

ובש"ך ס"ק א' כתב דיש לעיין בתשובת ראנ"ח למה נקט מקויים, ובספר פעמוני זהב כתב לתרץ ע"פ מש"כ הסמ"ע בסי' ק"י בסעיף ד' שהגם שדעת הרמב"ם שמקיימין שטר שלא בפני הלוה, מ"מ גם לקיים וגם לגבות תרתי קולות לא עבדינן, וע"כ נקט מר"ן "מקויים" אח"כ חזר בו, מסעיף ו' שם.

י. דשמא יש לו שובר בידו של הלוה ושכבר פרעו, סמ"ע ס"ק א'.

כ. טור בשם הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ"ז, ובתשובה כלל ע"ג סי' ג' על דברי הרי"ף דזמן בי"ד ל' יום וכ"ה בירושלמי.

ל. שם ברא"ש בתשובה והטעם שהוא טובת הלוה, לפי שמן הדין היה לירד לנכסיו מיד משום נעילת דלת, אבל הוצאות על שטר אדרכתא ואחלטתא הם ע"ח המלוה שהוא לתועלתו, אם לא שהתנה עמו בפירוש, סמ"ע ס"ק ב' בשם רי"ו.

ואם עמדו בדין ונפטר הלוה מחוב זה, המלוה צריך לשלם שכר השליחות כ"כ הב"י בשם תשובת הרשב"א, סמ"ע ס"ק ג'.

שכר הזמנות לבוא לדין אינו בדין שישלם הלוה שכר זה, כ"כ המהרש"ל והב"ח, ועיין בסי' י"ד סעיף ה'. ש"ך ס"ק ב'.

מ. משמע מתוספת זו שהמלוה מוציא ההוצאה מאצלו ואם יזכה בדין מוסיף את זה על חובו ואם יפסיד בדין הוא הפסיד גם הוצאה זו כנ"ל בב"י בשם הרשב"א.

נ. כרבא בכתובות פ"ח ע"א, שלא יהיה כל אחד נוטל מעותיו של חבירו והולך למדינת הים, ואתה נועל דלת בפני לוויין, וכן פסק הרי"ף דקימ"ל כרבא אמר רב נחמן בדיני, וכ"כ הרא"ש.

ס. וזהו שבועת המשנה בנקיטת חפץ שתיקנו להשבע, ובי"ד פותחין לו בה שישבע למי שבא ליפרע בשטר חוב שבידו מנכסי לוח שלא בפניו, והוא מכתובות פ"ז ע"א, ושבועות מ"ה ע"א.

ע. ואין חוששין שהמלוה יבריח הנכסים, וכשיבוא הלוה עם שוברו שפרעו לא ימצא מהיכן לגבות כמו בסי' צ"ח, דשאני התם שטען מתחילה תנו לי זמן ואביא ראיה לבטל השטר, אבל מספיקא לא חיישינן להמתין יותר מל' יום כ"כ הרשב"א. סמ"ע ס"ק ו'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

א. ב. אם כתוב בשטר נאמנות בפירוש ושיכול ליפרע ממנו שלא בפניו, או שכתוב בו נאמנות^פ עליו ועל באי כוחו, אין צריך המלוה לישבע^צ.

הגה: י"א דאין גובין שלא בפניו רק מלוה עצמו, אבל לא מיורשיו^ק של הלוה, דצריכים לילך אחריהם.

דף פז:

עין משפט א.

ח"מ סימן פז פעיף א

א. התובע לחבירו ממון או חפץ וחבירו יכל להחזיק^ר בו בטענת להד"ם או החזרתי לך, או לקוח הוא בידי, אם הוא מודה במקצת^ש

פ. טור בשם הרמ"ה. ובי"ד בכלל באי כוחו הם. כ"כ הטור בשם בעה"ת. והגם שהש"ך בס"ק ג' כתב דאפי' פטרו משבועה חייב, לא קשה מכתב לו נאמנות, דבכתב לו נאמנות אין חשש קנוניא אבל בלא כתב ורוצה הלוה לפוטרו בעת שרוצה ליטול ויש לו בעלי חובות אחרים בכל זאת נשבע שבועת הנוטלים.

צ. וה"ה אם זה בתוך זמנו אינו צריך לישבע. או"ת ס"ק ח'.

ק. ודוקא מנכסי הלוה עצמו, אבל אם מת הלוה ומצא נכסי יורשיו במקומו, אע"ג דהיורשים חייבים לפרוע חוב אביהם מחמת שירשו ממנו ממון אחר והוא במדינת הים, מ"מ אין שיעבודו על נכסים אלו שהם של היתומים, סמ"ע ס"ק ח'. ועיין בתשובת המבי"ט ח"ב סי' ר"ח וש"ך ס"ק ה'. ועיין בנתיבות ס"ק ג' בחידושים.

ר. דאם אינו יכול להחזיק בו, מה לנו ולשבועתו. ולאפוקי אם לזה לו ממון ואמר לו אל תפרעני אלא בעדים, או הפקיד בידו חפץ לפני עדים וגם ראוהו עדים או הבי"ד בידו עתה קודם התביעה, ועוד דוגמאות עיין בסמ"ע ס"ק א'.

ש. משנה שבועות ל"ח ע"ב, וטעם מודה במקצת שהתורה הטילה עליו שבועה, שאנו אומרים שאין דעתו לגזולו אלא משתמט ודעתו לפרוע לאחר זמן, והתורה הטילה עליו שבועה שודאי יודה ולא ישבע, ובכופר בכל אינו חייב שבועה מן התורה דחזקה שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, אלא שחז"ל חששו שמא משום ספק הלוואה ישנה שיש לו עליו כופר עתה עד שיודע לו האמת וע"כ הטילו עליו היסת, שודאי משום ספק זה ימנע ולא ישבע, שהרי אם יודע לו לבסוף שאינו חייב לו מלוה ישנה יתברר ששבועתו היתה לשוא סמ"ע ס"ק ג'. ועיין בספר פעמוני זהב מה שהאריך לפרש דברי הע"ש שהביא הסמ"ע כאן בס"ק ג'.

וכתב הר"ן אם תבעו חמשים הלוואה וחמשים מחמת חבלה שחבל בו והנתבע כופר בכל, אם כבר נשבע התובע על חבלתו נקרא מודה במקצת, שאנן סהדי שחייב לו כיון שנשבע והוי כתובעו מנה וכפר בכל ועדים מעידים שחייב לו חמשים, מדר' חייא קמייתא במציעא ג' ע"א, סמ"ע ס"ק ב'. ועיין בביאורים בסי' צ"א ס"ק ז' שכתב דאפי' נשבע על החבלה אחר התביעה בבי"ד חייב על השאר שבועה מן התורה וכ"כ בקצות החושן ס"ק ז', וכתב הנתיבות ונכון הוא ודלא הש"ך בס"ק י"ג, ודוקא שהוא באופן דאי אפשר לגבות ממשעבדי כגון שיכול לטעון פרעתי או אין לו נכסי קרקע שאל"כ הו"ל שיעבוד קרקעות דאינו חייב

חייב שבועה מן התורה, וכן אם הוא כופר בכל וישנו עד אחד המכחישו^ה חייב שבועה מן התורה, ואפי' אם אין התובע יודע שחייב לו אלא ע"פ העד.

אבל הכופר בכל, ואין עד אחד המכחישו פטור משבועת התורה, בין במלוה בין בפקדון, אבל חייב שבועת היסת. ואפי' א טוען להד"ם שלא לוייתי ממך מעולם נשבע היסת. והוא שהתובע תובעו בודאי.

א ב. מודה במקצת ואמר לו הילך המקצת^ב שאני מודה לך בו, אינו חייב אלא היסת, ואינו נקרא הילך אלא א"כ יהיה המקצת שהוא מודה בו מוכן בידו^ג בפני בי"ד ליתנו לו מיד, אבל אם אמר הרי הוא בביתי ואני אתן לך אותו כעת לא הוי הילך. ואפי' נתן לו משכון^ד על המקצת שהודה לו לא נקרא הילך.

שבועה.

ת. כתובות פ"ז יליף לה מפסוק לא יקום עד אחד באיש לכל עון וכו'. אבל קם הוא לשבועה, ואם עד אחד מעיד כדברי המלוה ואחד כדברי הלוה, מבואר בסי' פ"ב סעיף י"ב.

ומה שלא הוסיף כאן השו"ע עוד מקרה שכופר בכל ושני עדים מכחישים אותו ומעידים שחייב לו מקצת שנשבע שבועה מן התורה על השאר, כמבואר בסי' ע"ה סעיף ד'. כתב הש"ך בס"ק א' משום שהתחיל המחבר בדוגמא של או חפץ וכו' אם יהיו עדים הרי הוחזק כפרן ואז שנכנגדו נשבע ונוטל ע"כ לא הביא דוגמא זו.

א. פירוש, לא מבעיא אם מודה לו שהלוהו אלא שפרעו או שיש בידו כנגדו, שאז אף לפי טענת הלוה היה למלוה עמו תחילה שייכות ממון, שצריך לישבע היסת על כפירת הכל, אלא אפי' טען להד"ם, ג"כ נשבע היסת סמ"ע ס"ק ו'.

ב. מימרא דרב ששת במציעא דף ד' ע"א.

ג. היינו במלוה, אבל בפקדון אפי' הוא בבית, ומכל שיכן בעומד באגם דהוי הילך כשלא נפחת מדמיו, ש"ך ס"ק ג'. ועיי' בביאורים בנתיבות ס"ק א' דבגזילה לא הוי הילך עד שיהיה מוכן בידו בפני בי"ד.

ד. טור בשם הר"י מיגש, והטעם משום שלא ישאר בידו המשכון אלא היום או מחר יפדנו, והו"ל כהודאה בעלמא, ומשום כך כתב הריב"ש בסי' שצ"ו שאם נתן לו בעל המשכון רשות למכור המשכון ולקחת דמי הודאתו הוי הילך סמ"ע ס"ק ג'.

והש"ך בס"ק ד' הוסיף דהב"י והד"מ הוסיפו דדוקא שנתן לו רשות למכור המשכון בלי שומת בי"ד או אדם אחר, דאי לאו הכי לא הוי הילך כיון שמחוסר שומא. והוא שבודאי יכול לקבל מעותיו כשימכור.

והש"ך הכריע כדעה זו דעת המחבר דלא הוי הילך, ומשכון בשעת הלואה לא הוי הילך, אבל שלא בשעת הלואה הוי הילך, ש"ך ס"ק ה' בשם הריטב"א, הר"ן ונ"י. כיון דקנה אותו אפי' לאונסין שלא בשעת הלואה, ובנתיבות בחידושים ס"ק ג' כנראה נפלה טעות, והעתיק הש"ך היפך ממה שכתוב אצלנו וצ"ע.

הגה: וי"א דמשכון הוי הילך^ה שהרי אם נתן לו שטר^ו הוי הילך.

עין משפט ב.

הו"מ סימן צה סעיף א

א. אלו דברים שאין נשבעין עליהם מן התורה^ז. קרקעות^ח, עבדים^ט, שטרות^י והקדשות וכן נכסי גויים^כ, בין שבועת מודה במקצת או כופר הכל ועד אחד מעיד שחייב, בין שבועת השומרים^ל ואפי' פשעו^מ בהם או אבדו פטורים מלשלם בין אם הוא שומר חנם בין אם הוא שומר שכר או שואל^נ. אבל שבועת היסת^ס נשבעים אפי' על דברים אלו,

ה. טור בשם בעל העיטור. ועיין בסי' ע"ה סעיף ד' בהג"ה וסי' פ"ח סעיף כ"ח. ו. כתב בסמ"ע בס"ק י' דה"ה אם תבעו בע"פ בק' והודה לו בנ' ומסר לו מיד שטר באחריות נכסים ליתן לו נ', דג"כ דין הילך יש לו, ובע"ש מסיק דלא מסתבר שזה יהיה הילך דקשה להוציא אפי' בשטר ואיך יהיה הילך, וכתב הסמ"ע דדבריו תמוהין שהרי בריש מציעא גבי סלעים דינרים בהדיא השטר הוי הילך, והש"ך בס"ק ו' כתב ליישבו ששם בגמ' איירי שיש לו קרקעות המשועבדים לו בשטר אבל כאן אין לו קרקע, או בענין שאינו טורף בו ממשועבדים. ועיין בגאון אות י"ג.

ז. משנה שבועות מ"ב ע"ב, ומציעא נ"ו ע"א. רמב"ם ריש פ"ה מטוען והטור, דשבועה דרבנן משביעין.

ח. אפי' של חוצה לארץ כ"כ הראב"ד.

ט. ולענין עבד עברי אם גם הוא נקרא קרקע שאין נשבעים עליו, עיין ש"ך בס"ק י"ח, ולקמן בסי' רכ"ז סעיף ל"ג ובסמ"ע שם ס"ק ס'.

י. פירוש שתבעו הפקדתי בידך ב' שטרות שסכום כל אחד כך וכך, ותחזיר לי השטרות, והוא מודה באחד וכופר בשני פטור, דכתיבת יד פטור משבועה אבל אם תבעו דמי השטרות הו"ל כאילו תבעו מנה לי בידך והודה לו במקצת דחייב שבועה דאורייתא בתבעו בכתב ידו, ואם תבעו מנה חמשים בע"פ וחמשים בשטר, ומודה לו בחמשים של השטר וכופר בנ' שבע"פ, כשם שאין נשבעין על כפירת קרקעות כך אין נשבעים על הודאת שיעבוד קרקעות כמו שמבואר בסי' ס"ט וסי' פ"ח סעיף כ"ח. סמ"ע ס"ק ג'.

כ. כן הוא במכילתא בפ' משפטים פרשה ט"ו "כי יתן איש אל רעהו" ולא להקדש ולא לאחרים וגוי לאו רעהו. והביאה הגאון.

ל. אפי' נאבד ותובע דמיו, מ"מ כיון שבתחילת השמירה היה כקרקע פטור, כ"כ בש"ך ס"ק ב'.

מ. טור וכ"כ הרא"ש בשבועות פ"ו סי' כ"ד, וכן דעת הרי"ף והר"ן בשם הר"י הלוי וה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א, דכתבו שפושע לאו מזיק הוא, שהרי פשיעה בבעלים פטור, ומזיק חייב וזו דעת הראב"ד בהשגות. והש"ך בס"ק ג' כתב דהעיקר כהרמב"ם דבפשיעה חייב.

נ. ואם התנה לשלם הכל לפי תנאו ועיין בסי' ס"ו סעיף מ'. כ"כ הרמב"ם בהלכות שכירות פ"ב ורמ"א. והיינו שהתנה בקנין כ"כ בסמ"ע ס"ק ו' ובקצות ס"ק ב'.

ס. ה"ה שבועת המשנה כגון שבועת שותפין או שבועת הנוטלין, סמ"ע ס"ק ז'.

וכן ע"י גלגול נשבעים עליהם.

א. ב. הקדשות שאמרו שאין נשבעים עליהם דוקא הקדש גבוה, אבל הקדש לעניים^ע או לביהכנ"ס או לס"ת וכיוצא בזה נשבעים עליהם כמו שנשבעים על נכסי הדיוט.

הגה: י"א^פ דדבר שתלוש ואח"כ חברו בקרקע לאו כקרקע דמי ונשבעים עליו, ויש חולקין^ז, וע"כ אם שאל בית^ק ונשרף עם כל הדברים הקבועים בו פטור מלשלם.

עין משפט ג. אה"ע פימן צו סעיף יא

א. כ. כל השבועות הנ"ל אף שהם מדרבנן, מ"מ הם^ר בנקיטת חפץ.

א. כא. אם קדמה ותפסה^ש מעות ואינה רוצה^ת להשבע, לא מוציאים מידה^א, וכן לא הופכין השבועה.

ע. פירוש מעות שיש לעניי העיר קיצבה בהם דהקדשות אלו דינם כנכסי הדיוט וכמו שכתבו הטור והמחבר בסי' רי"ב. והיום כל הקדש יש לו דין חולין דאין לנו הקדש לבדק הבית ואינו אלא לצדקה כ"כ הטור שם. אבל אם הוא ממון שאין לו קיצבה פטור משום ממון שאין לו תובעין כמבואר בסי' ש"א סעיף ו'. סמ"ע ס"ק ח'.

פ. טור בשם בעל העיטור.

צ. מרדכי פ' שבועת הדיינים.

ק. אע"פ ששואל חייב באונסין כאן פטור דדינו כקרקע. וכתב הש"ך ס"ק ח' דנראה מדברי הרמ"א דלי"א אלו אפי' בית הו"ל תלוש ולבסוף חברו לענין שבועת השומרין, ומשמע ליה כן מדברי העיטור, אבל לענ"ד נראה דהעיטור לא דיבר אלא בכותל בנין, אבל בית הו"ל קרקע, והביא עוד כמה פוסקים שכתבו בפשטות דאם שאל בית ונשרף פטור משום דאין דין שומרים בקרקע וכתב הכי נקטינן ע"ש. ועיין בקצות ס"ק ג' מש"כ על דברי הש"ך.

ר. דכל שבועות המשנה בנקיטת חפץ אף שהם מדרבנן. ט"ז. וכך כתב הטור בשם הרא"ש.

ש. רש"י בגיטין ל"ה ותוס' ור"ן. ודוקא אם תפסה מעות אבל תפסה מטלטלין מוציאים ממנה וגובה בשבועה, דגופן לא מוקנים לה, כ"כ הח"מ.

ת. ומשמתין אותה כמו בגזל דרבנן כ"כ הר"ן, בח"מ.

א. ואע"ג דשבועה דרבנן מפכינן, הנ"מ כשהנתבע נפטר אחרי השבועה, אך כשהתובע נשבע ונוטל לא מהפכינן לשכנגדו אם זה שמוטל עליו שבועה אינו רוצה להשבע. אלא רק אם הוא חשוד על השבועה.

ח"מ סימן פד סעיף א

א. הפוגם שטרו אינו נפרע אלא בשבועה כעין של תורה^ב, ואע"פ שלא טען הלוח^ג השבע לי, ואפי' היו עדים^ד בשעת מקצת הפרעון, שי"ל דאם פרעו לכולו היה צריך ג"כ לפרוע הנותר בעדים, ואפי' כתב לו שובר^ה על הפרעון החלקי, שי"ל דאם פרעו לשאר היה ג"כ כותב לו שובר. ואפי' דיקדק המלוה^ו לצרף בחשבונו אפי' פחות משהו פרוטה, בכל זה כיון שנפגם השטר מהסכום הנקוב בו, והלוח טוען שפרע גם השאר בינו לבינו, ובלי שובר, המלוה אינו נוטל אלא בשבועה. אבל אם יש בשטר נאמנות^ז, אפי' שלא פירש לו בין בכולו בין במקצתו הוא מאמינו, נוטל בלא שבועה.

אה"ע סימן צו סעיף ז

עין משפט ד.

י. פעמים שאף גרושה משביעין אותה, אפילו לא יטעון, כגון פוגמת כתובתה, כגון שהיתה כתובתה אלף, ואמר לה: התקבלת כתובתיך, והיא אומרת: לא התקבלתי אלא מנה, אפילו יש לה עדים כמה קבלה, ואפילו דקדקה מה שנטלה אפילו בחצי פרוטה, לא תפרע אלא בשבועה.

- ב. משנה כתובות פ"ז ע"א. והשבועה כעין של תורה כמו בכל שבועת המשנה, וכמו שכתב הרא"ש בשבועות פ"ז סי' א'.
- ובגמ' שבועות מ"א הטעם שהטילו חכמים השבועה על המלוה משום שהפורע רגיל לדקדק, והנפרע אינו רגיל והטילו עליו שבועה כדי שידקדק סמ"ע ס"ק ב'.
- וכתב הב"י בשם הרשב"א דאם המלוה אומר פרעון ראשון אני זוכר והשאר איני יודע, הלוח פטור, והמלוה חייב להחזיר לו השטר או המשכון ועיין בסי' נ"ט וסי' ע"ב סעיף כ"ד, וסעיף י"ד שם בהגה"ה, סמ"ע ס"ק ג'.
- ג. ואע"פ שלא טען הלוח. משבועות מ"א ע"א, ואם פגמו בנו לא ישבע כ"כ בעה"ת שער ב' חלק א' ס"ו מירושלמי כתובות פ"ט הלכה ז' שהתקנה שהתקינו בו ולא בכנו סמ"ע ס"ק א', ולדעת הש"ך בס"ק א' גם בפגמו האב בנו צריך לישבע, ולא אומרים אין אדם מוריש שבועה. ועיין נתיבות ס"ק א'.
- ד. בעיא בגמ' שם כתובות ולא איפשטא, וכתב הרא"ש פ"ט סי' כ"ג הלכך לא תפרע אלא בשבועה.
- ה. מבעה"ת שער כ"א ח"ד ס"ג.
- ו. בעיא שם בגמ' ועלתא בתיקו וקימ"ל בממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע.
- ז. כ"כ הרא"ש בתשובה כלל פ"ז סי' ה'. ועיין בסי' ע"א.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

ח"מ סימן פד פעיף א
עין לעיל עין משפט ג

ח"מ סימן פט פעיף א עין משפט ה.ו.

א. כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין^ה, ואלו נשבעין ונוטלים השכיר^ט, והנגזל^י והנחבל, והחנוני על פנקסו^כ, וכשכנגדו חשוד על השבועה^ל.

ח"מ סימן פט פעיף ב

ב. השכיר כיצד, השכיר שעושה מלאכה אצל בעה"ב ותבע שכרו ואמר לו בעה"ב פרעתוך כל שכרך או מקצתו, אפי' היה שכרו פרוטה ובעה"ב אומר נתתיה, נשבע השכיר בנקיטת חפץ^מ ונוטל^נ, ואפי' היה השכיר תובע את הקטן^ס הרי זה נשבע ונוטל.

ה. משנה שבועות מ"ד ע"ב.

ט. ואם יכול להפך השבועה על בעל הבית כתב הש"ך בס"ק א' דאינו יכול להפך שבועת נקיטת חפץ כי אם היסת, ועוד כתב שם דכל זה מדובר שבעה"ב טוען ברי לי שפרעתוך, אבל אם טוען איני יודע אם פרעתוך פשיטא דחייב לשלם לשכיר בלי שבועה כלל.

י. מבואר בסי' צ'.

כ. מבואר בסי' צ"א.

ל. מבואר בסי' צ"ב.

מ. ואם יש עד אחד המסייע לבעה"ב צ"ע אם השכיר נשבע ונוטל, או"ת ס"ק ד' בנתיבות בחידושים ס"ק ב'.

נ. שם במשנה וכת"ק דרבי יהודה שם ואפי' היה שכרו פרוטה. רמב"ם בפ"ג מטוען הלכה ז' בשם רבותיו, וכ"כ הרמב"ן והראב"ד.

והטעם שהשכיר נשבע ונוטל מבואר בש"ס שעל הרוב הבעה"ב טרוד בפועליו, ואנו אומרים שמכח הטרדה סבור שפרע לזה ולא פרע אלא לחבירו, משום הכי האמינוהו חכמים לשכיר לישבע וליטול, וכבר לא חילקו אפי' אינו טרוד בפועליו ג"כ האמינו לשכיר, סמ"ע ס"ק ג'.

והש"ך בס"ק ב' השיג על המחבר בזה שכתב שאפי' אינו תובע אלא פרוטה בשכרו ג"כ נשבע השכיר, דהנשבעין ונוטלין צריך שיכפור הנתבע בב' מעין, ובפרט דהוי קולא לנתבע הכי נקטינן, ועיין בט"ז מה שיישב דברי המחבר. ובחכם צבי סי' קכ"ה. ובנתיבות ס"ק א' בחידושים כתב דהעיקר דלא כהש"ך רק אם שכרו הוא רק פרוטה נשבע שלא ילך השכיר בפחי נפש, אבל אם שכרו יותר והכפירה היא פרוטה, אינו נשבע ונוטל.

ס. רמב"ם פי"א משכירות הלכה ו' וכ"כ בכסף משנה שזה עיקר.

ואע"ג שבעלמא אין מוציאין מהקטן, וכמו שכתבו הטור והמחבר בסי' צ"א ובסי' צ"ו, כאן לטובת הקטן מוציאין ממנו שאל"כ לא ימצא פועלים לעשות מלאכתו, סמ"ע ס"ק ד'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הגה: ג. היה השכיר קטן או עבד או חשוד על השבועה^ע נשבע בעה"ב ונפטר.

השכיר נשבע ונוטל גם מיורשי בעה"ב^פ אם תבעו בזמנו. אבל אין יורשי השכיר^צ נשבעים ונוטלים.

עין משפט ז. חו"מ סימן פט סעיף א עיין לעיל עין משפט ה. ו.

חו"מ סימן צ סעיף א

א. כיצד הנגזל נשבע ונוטל^ק, ראוהו עדים נכנס לביתו של חבירו למשכנו שלא ברשות^ר, ולא היה תחת כנפי בגדיו כלום, וכשיצא ראוהו

ע. טור מראב"ד וכ"כ הר"ן, ונשבע בעה"ב היסת כ"כ הש"ך ס"ק ג', אך מלשון הר"ן שממנו מקור הדין מוכח דחזרה שבועה לבעה"ב דהיינו שבועת המשנה בנקיטת חפץ, אמנם מדברי הרמב"ם נראה שאם הוא חשוד שכנגדו נשבע רק היסת וכן נראה מדברי ה"ה.

פ. ב"י בשם תשובת הרשב"א ח"ג סי' קמ"א בשם הירושלמי. והתוספת "אם תבעו בזמנו" היינו שהשכיר תבע את אביהם בזמנו, וע"פ תביעתו הדין נותן לו שישבע ויטול כי אז נשבע ונוטל גם מיורשיו.

צ. דאין אדם מוריש שבועה לבניו ואפי' טוענים בכרי בעה"ב נשבע היסת, וכתב הש"ך שדוקא מת בסוף היום אבל מת באמצע היום הוי תוך הזמן.

ק. משנה שבועות מ"ד ע"ב. וכתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות גזילה הלכה ב' מה שהנגזל נשבע כעין של תורה ונוטל, קנס הוא שקנסו חכמים לגזלן. וכתב כן להשמיענו שאם מת הגזלן לא קנסינן לבניו אחריו שג"כ הנגזל ישבע ויטול מהם. וכמ"ש בסי' שפ"ה לגבי מטמא מדמע ומנסך, ואע"ג שלגבי השכיר חייב בן בעה"ב אחריו כמו שנתבאר בסי' פ"ט סעיף ב' ברמ"א, י"ל דשם לאו קנסא הוא אלא מטעם שהיה נראה לחכמים שטענת השכיר טובה יותר, משום שבעה"ב טרוד בפועליו, ש"ך ס"ק א'.

ועוד כתב הש"ך דמיירי שהחזיר מה שראו העדים שלקח או אמר הילך, שבלאו הכי מדינא הנגזל נשבע ונוטל, שחייב משום העדאת עדים והוא חשוד ושכנגדו נשבע ונוטל, ורק בהחזיר אז הוא מטעם קנס לגזלן. נתיבות בחידושים ס"ק א'.

ר. פירוש שאם הרשהו בעה"ב שילך לביתו ויטול כלים למשכון בעד חובו, גם מצינו שמותר למשכן ברשות חכמים אפי' בעל כורחו של בעה"ב, כגון שחייב לו בע"ד שכירות גופו או בהמתו וכליו, כמבואר בסי' צ"ז סעיף י"ד ושנ"ט סעיף ו'. סמ"ע ס"ק א'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

שהיו לו כלים ש תחת כנפי בגדיו ואינם יודעים ^ה מה הוא, ובעה"ב תובעו ואומר תן לי מה שגזלתני כך וכך, בין שמשיב נכנסתי אבל לא נטלתי כלום והכלים שהוצאתי תחת כנפי בגדי שלי הם, בין אם מכחיש ואומר מעולם לא נכנסתי לביתך ליטול דבר ^א, בין אם יאמר לא נטלתי אלא כלי זה, ובעה"ב טוען שנטל עוד כלים, אפי' העדים אומרים שראו מקצת הכלים ובעה"ב טוען שהטמין עוד כלים אחרים יותר ממה שראו, בכל אלו בעה"ב נשבע בנקיטת חפץ ונוטל ^ב כל מה שטוען.

א. ב. דין זה שבעל הבית נשבע ונוטל בכל מה שיטען, זהו דוקא אם בעה"ב אמוד להיות מחזיק באותם דברים שטוען שלקח מביתו, או שאמוד שמפקידים אצלו ^ג אותם דברים, ועוד בעינין שאותם דברים ראויים לינטל תחת כנפי הבגדים.

הגה: וי"א דבעינין ג"כ שיהיו דברים שרגילות להניחם במקום שנכנס לשם הנטען.

א. ג. טענו דברים שאינו אמוד בהם או שאינם ניטלים תחת כנפי הבגדים,

ש. גמ' שם מ"ו ע"א, אבל אם אין העדים יודעים שהוציא כלים אפי' הוא אמוד אינו נשבע ונוטל דשמא הוציא תחת כנפיו אבנים או צרורות, סמ"ע ס"ק ב'.

ת. ומה שיוודעים בבירור מחוייב להחזיר בלי שבועה ואע"פ שטוען שלי נטלתי, ואין העדים מכחישים את זה, דמ"מ לא מועילה טענתו רק במיגו דלא נטלתי אבל כאן יש עדים שנטל, וכיון שהוחזק לגזלן בעדים על המקצת, אע"פ שעל השאר יש לו מיגו דלא נטלתי או החזרתי, תיקנו חכמים שישבע הנגזל על השאר ויטול. ש"ך ס"ק ג'.

ומדברי הסמ"ע בס"ק מ"ג לקמן משמע דאפי' מה שיוודעים העדים בבירור שלקח אינו מחזיר אלא בשבועה של בעה"ב ודלא כהש"ך, וציין לזה בפעמוני זהב.

ובנתיבות ס"ק ג' בחידושים כתב שזו בעצם מחלוקת הר"ף ורמב"ם הסוברים שכלים שראו העדים נוטל בלא שבועה באין לו מיגו דהחזרתי כשיש עדים ג"כ שראו עדיין בידו, ולדעת הטור בסעיף כ' צריך שבועה כשטוען בעה"ב גנובים.

א. מדברי השו"ע שנמשך אחר לשון הרמב"ם והר"ף ס"ל אפי' מכחיש העדים, סמ"ע ס"ק ג'. וכתב הש"ך בס"ק ג' דנראה שאין הנגזל נשבע ונוטל אלא היכא שראוהו לחפץ עתה בידו שאין לו מיגו דהחזרתי.

ב. רמב"ם שם בהלכה ב', וכתב הב"י דפשוט הוא שהרי שבועת המשנה היא.

ג. וצריכים הדיינים לחקור ולברר טענתו אם הכלי שלו או של אחר, ואם טוען של אחר צריך לברר משל מי, ואח"כ שואלין אם הפקיד אצלו או לא, ש"ך ס"ק ט' ממהרש"ל.

ואם טוען הנגזל שלי הם אינו נאמן במיגו דפקדון בידו היכא דלא אמוד בהם, סמ"ע ס"ק ו' וכ"כ הש"ך.

י"א שהנתבע נשבע היסת^ד ונפטר. וי"א שאינו נשבע כלל אלא מחרימים^ה סתם על מי שכופר ממון חבירו ואינו משלם.

עין משפט זז.

ח"מ סימן פט סעיף א

עין לעיל עין משפט ה. ו.

ח"מ צ סעיף טז

כא. הנחבל כיצד, ראוהו עדים שנכנס תחת רשותו שלם ויצא חבול, ולא ראוהו בשעה שחבל בו, וזה אומר חבל בי, והשני אומר לא חבלתי בו הרי זה נשבע ונוטל^ו.

ואם היתה הוכחה שזה חבל בו כגון שהיתה חבלה במקום שא"א לו לחבול בעצמו כגון בין כתפיו^ז, ולא היה אחר עמהם הרי זה נוטל בלא שבועה.

ואפי' היה אחר עמהם אם ברור לעדים^ח שאותו אחר לא חבל בו הוי כאילו אין אחר עמהם, ונוטל בלא שבועה.

ד. ולא הוי חשוד על כניסתו שלא ברשות דלא משמע לאינשי איסורא בהכי, ש"ך ס"ק א' ואו"ת ס"ק י"א. נתיבות ס"ק ו'.

ה. דס"ל דהוי חשוד או"ת ס"ק י"ב. בזה שנכנס שלא ברשות לביתו של בעה"ב וכיון שמן הדין פטור משבועה כעת שהוא חשוד פוטרין אותו בלא שבועה אלא מחרימין סתם, סמ"ע ס"ק ח'.

וכתב הש"ך בס"ק י' דאם לא הספיק הנגזל לעמוד לדין עם הגזולן עד שמת הנגזל, ובאים יורשיו לתבוע גזילת אביהם שכך פקדנו אבא, ועדים מעידים שגזלו אבל אינם יודעים כמה, אע"ג שלגבי שכיר שמת לא תיקנו ליורשיו כלום, כאן גבי נגזל נשבעים היורשים ונוטלים, ואם אין היורש טוען ודאי, מחרימים סתם.

ו. משנה שבועות מ"ד ע"ב, וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מחובל הלכה ה'. ואם אין עדים שחבל, רק הוא מודה ואומר שהוא התחיל איתו נאמן במיגו, כ"כ בנתיבות ס"ק כ"ד מאו"ת. וכן כתב בסמ"ע ס"ק מ"ו בשם הר"מ.

ז. בטור סעיף כ"ג כתב דדוקא שהיתה קטטה בניהם, ובמקום שא"א לחבול בו היינו נשיכה בין כתפיו ובין אצילי ידיו ממימרא דרב יהודה אמר שמואל שם בדף מ"ו ע"ב. ואם מת הנחבל אין היורשים גובין בשבועה אפי' היו במעמד החבלה, אבל בנגזל כשהיה הבן במעמד, נשבע הבן, דלא גרע משכירו ולקיטו, נתיבות ס"ק כ"ו מאו"ת.

ח. טור בשם הרמ"ה וכתב הב"י, דברי הרמ"ה ברורים בטעמם, והטור מסיים בשם הרמ"ה והני מילי דנוטל בלי שבועה בשנים שיש ביניהם קטטה, אבל בלי זה לא נשבע ונוטל אלא אם ברור הדבר ואז נוטל בלא שבועה, סמ"ע ס"ק מ"ח.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ט.י.

הו"מ סימן פט סעיף א

עיין לעיל עין משפט ה.ו.

הו"מ צב סעיף א

א. החשוד על השבועה אין משביעין אותו לא שבועת התורה ולא שבועה של דבריהם^ט, ואם אמר התובע אני מוכן לקבל את שבועתו אע"פ שהוא חשוד אין שומעין לו^י.

הו"מ סימן צא סעיף א

א. החנוני נאמן על פנקסו^כ, כיצד בעל הבית שאמר לחנוני תן^ל לפועלים סלע, והוא מודה^מ או שיש עדים שאמר לו כן והחנוני אומר כבר נתתי להם, והפועלים אומרים לא קיבלנו ממנו כלום, שניהם^נ נשבעים כעין של תורה ונוטלים מבעה"ב, וצריכים שישבעו כל אחד

ט. רמב"ם פ"ב מטוען הלכה א', והוא ממשנה שבועות מ"ד ע"ב שכנגדו חשוד על השבועה.

ואפי' שבועה של דבריהם. מפורש בשבועות מ"א ע"א שאין חשוד נשבע אפי' היסת.

י. מפני שהוא נחשד שיוציא שם שמים מפיו לשקר ויש חילול ה' בדבר, סמ"ע ס"ק א'.

כ. משנה שבועות מ"ה ע"א.

ל. ה"ה אמר תן לבני סלע והבן אומר שלא קיבל, נשבע החנוני בנקיטת חפץ ונוטל וכן הוא במשנה, סמ"ע ס"ק א'.

מ. אבל אם בעה"ב כופר בכולו או במקצתו פטור בעה"ב אפי' מהיסת כיון שהפועלים

מכחישים את החנוני ג"כ כ"כ הש"ך בס"ק ב', ודלא כהסמ"ע שכתב דנשבע היסת או

שבועה דאורייתא אם הוא מודה במקצת כמו בסעיף ו' דלא דומה לשם.

נ. ונשבעים בנקיטת חפץ. וכתב הש"ך בס"ק ג' אפי' החנוני גוי אם מכחיש לפועל או

לבע"ח ישראל צריך ישראל לישבע ויטול מבעה"ב, והוא מתשובת הרשב"א ח"ג סי'

קל"א שהביא הב"י בסי' ע"ב במחודשים י"ח, והוסיף דאף למה שכתב בסי' קמ"ט ס"ק

י"ג דמשמע מה"ה דאין משביעין היסת על פי הברי של גוי, מ"מ הכא ליטול אפשר דכו"ע

מודו דאינו נוטל אלא בשבועה.

שניהם נשבעים. כתב הסמ"ע בס"ק ג' אע"ג שאחד מהם נשבע לשקר, מ"מ לא רצו חז"ל

לחייב בעה"ב עד שישבעו שניהם, ואז נוטלים שניהם, שהרי לפועל היה ודאי חייב, ולחנוני

לא אמר שיתן לפועלים רק בפני עדים, ואז יכול לומר החנוני סברתי שהם נאמנים בעיניך,

וכ"כ הטור והמחבר בסי' נ"ח סעיף א' בפורע ע"י שליח.

ועיין בתשובת הרדב"ז ח"א סי' ת"ה במי שאמר לחבירו לתת מנה לגוי פלוני שאני חייב

לו, ונתנם לו בלא עדים והגוי אומר שלא קיבל. ע"ש.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

בפני חבירו^ט, החנוני בפני הפועלים, והפועלים בפני החנוני כדי שיתביישו^ע יותר.

הגה: ודוקא כשנמצאים^פ שניהם.

א. ב. ה"ה אם אמר לחנוני הלויני^צ מנה ופרע לבעל חובי, וזה אומר נתתי ובע"ח אומר לא קיבלתי, ישבעו שניהם זה בפני זה, ויתן בעה"ב לשניהם.

הגה: אין נשבעים שניהם יחד^ק אלא זה אחרי זה.

עין משפט כ. אה"ע סימן צו סעיף ז

ו-ט יח. גרושה אינה נשבעת ליטול כתובתה דאין חשש לצררי, ומ"מ פעמים נשבעת אף בלא שטוען עליה להשבע, כגון^ר בפוגמת כתובתה שאמרה לא התקבלתי אלא מנה, ואפי' יש לה עדים שקיבלה רק מנה ודקדקה בחצי פרוטה. וכן אם עד אחד מעידה שגבתה כתובתה, או שבאה לטרוף מלקוחות,

ס. כתב הב"ח דזה רק לכתחילה, ואם נשבע שלא בפני חבירו מהני, אבל הש"ך בס"ק ג' נשאר בצ"ע.

ועוד כתב הש"ך בס"ק ה' דמשמע שהחנוני נשבע תחילה. דכל זמן שלא נשבע אין חיוב שבועה על הפועלים.

ע. מרבא בשבועות מ"ז ע"ב.

פ. דכל אחד יכול לומר לבעה"ב תביא אתה זה שכנגדי ואשבע לך בפניו, ואני כעת צריך למעות ואשבע שלא בפניו כ"כ הר"ן, סמ"ע ס"ק ד'. וכתב הש"ך בס"ק ו' דמדובר שכבר הכחישו זא"ז בבי"ד דבלא הכחישו זא"ז אין כאן שבועה כלל.

צ. דלא רק לחנוני תיקנו משום שרגיל להקיף, אלא אפי' אמר לאדם אחר שאינו חנוני, וכן הוא בבעה"ת ודלא כה"ה בשם יש מי שכתב. ש"ך ס"ק ז'.

ק. בהגהות מרדכי מבאר הטעם דבשעה שנשבע כל אחד י"ל דהאמת הוא נשבע, משא"כ כשנשבעים ביחד סמ"ע ס"ק ו'.

ר. במשנה פ"ז ע"א. והיינו שהבעל טוען אשתבעי לי כמו כל מלוה שצריך להשבע, אם הלוח טוען על שטר אשתבע לי, ואין בשטר נאמנות. כ"כ הח"מ.

או שהיו לו ש' ב' נשים וגירש אחת, היא נשבעת לשניה.

ח"מ סימן פד סעיף א

א. הפוגם שטרו אינו נפרע אלא בשבועה כעין של תורה^ה, ואע"פ שלא טען הלוה א' השבע לי, ואפי' היו עדים^ב בשעת מקצת הפרעון, שי"ל דאם פרעו לכולו היה צריך ג"כ לפרוע הנותר בעדים, ואפי' כתב לו שובר^ג על הפרעון החלקי, שי"ל דאם פרעו לשאר היה ג"כ כותב לו שובר. ואפי' דיקדק המלוה^ד לצרף בחשבונו אפי' פחות משהו פרוטה, בכל זה כיון שנפגם השטר מהסכום הנקוב בו, והלוה טוען שפרע גם השאר בינו לבינו, ובלי שובר, המלוה אינו נוטל אלא בשבועה. אבל אם יש בשטר נאמנות^ה, אפי' שלא פירש לו בין בכולו בין במקצתו הוא מאמינו, נוטל בלא שבועה.

עין משפט ל.מ. אה"ע סימן צו סעיף יד

יד. הוציאה שטר כתובה שכתוב בו אלף, ואמרה אני למעשה תובעת

ש. דין זה תמוה, דלמה תמחה השניה, הרי כתובתה לא ניתנה להגבות מחיים, ואולי תמות לפני בעלה. וע"כ הח"מ תיקן דצ"ל וגירשן שתיהן דאחת נשבעה לחברתה וכתב דכן הוא בד"מ.

ת. משנה כתובות פ"ז ע"א. והשבועה כעין של תורה כמו בכל שבועת המשנה, וכמו שכתב הרא"ש בשבועות פ"ז סי' א'.

ובגמ' שבועות מ"א הטעם שהטילו חכמים השבועה על המלוה משום שהפורע רגיל לדקדק, והנפרע אינו רגיל והטילו עליו שבועה כדי שידקדק סמ"ע ס"ק ב'. וכתב הב"י בשם הרשב"א דאם המלוה אומר פרעון ראשון אני זוכר והשאר איני יודע, הלוה פטור, והמלוה חייב להחזיר לו השטר או המשכון ועיין בסי' נ"ט וסי' ע"ב סעיף כ"ד, וסעיף י"ד שם בהגה"ה, סמ"ע ס"ק ג'.

א. ואע"פ שלא טען הלוה. משבועות מ"א ע"א, ואם פגמו בנו לא ישבע כ"כ בעה"ת שער ב' חלק א' ס"ו מירושלמי כתובות פ"ט הלכה ז' שהתקנה שהתקינו בו ולא בכנו סמ"ע ס"ק א', ולדעת הש"ך בס"ק א' גם בפגמו האב בנו צריך לישבע, ולא אומרים אין אדם מוריש שבועה. ועיין נתיבות ס"ק א'.

ב. בעיא בגמ' שם כתובות ולא איפשטא, וכתב הרא"ש פ"ט סי' כ"ג הלכך לא תפרע אלא בשבועה.

ג. מבעה"ת שער כ"א ח"ד ס"ג.

ד. בעיא שם בגמ' ועלתא בתיקו וקימ"ל בממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע.

ה. כ"כ הרא"ש בתשובה כלל פ"ז סי' ה'. ועיין בסי' ע"א.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

רק חמש מאות וכך הייתה^ו אמנה בנינו נוטלת בלי שבועה, אך אם אומרת שאין כתובתי אלא חמש מאות ויש בשטר אלף אינה נפרעת כלום אפי' בשבועה, אלא הבעל נשבע היסת ונפטר.

ח"מ סימן פד סעיף ד

ד. ה. הפוחת שטרו נפרע שלא בשבועה^ז, כיצד היה שטרו אלף, וטוען הלוה פרעתיך כולו והמלוה אומר לא נפרעתי כלום, אבל אינך חייב לי אלא חמש מאות, ומה שנכתב אלף בשטר, אמנה^ח היתה בנינו, אע"פ שאין בו נאמנות^ט נפרע שלא בשבועה, אלא א"כ יאמר הלוה השבע^י לי שלא פרעתיך.

ד. ו. טען המלוה לא נפרעתי כלום, אבל אין החוב אלא חמש מאות, והעדים טעו וכתבו אלף, הרי מודה^כ שהעדים העידו שקר, ונשבע הלוה היסת^ל ונפטר.

ו. כתובות פ"ג ע"ב. והיינו אלמנה שטוענת נתחייבת לי בקנין באלף זה ואמרת לי לתבוע רק חמש מאות.

ז. בעיא שם בכתובות פ"ז ע"ב ונפשטה.

ח. כמו שמפרש רבא שם בגמ'. ודוקא בעדים שאמרו אמנה היו דברינו אינם נאמנים כמבואר בסי' מ"ו סעיף ל"ז משום שאמנה לא ניתנה להכתב שמא יטרוף בו מלקוחות ולא היה להם לחותמו, אבל כאן העדים לא ידעו מזה והמלוה נאמן במיגו, ואין זה מיגו להוציא כיון ששטר טוב בידו, סמ"ע ס"ק י"א.

ט. שהמלוה נאמן במיגו, ואין זה מיגו להוציא כנ"ל מהסמ"ע בס"ק י"א.

י. ואין זה משיב אבידה, משום שמא מערים בכך, כדי להפטר משבועה. נתיבות מהאורים ס"ק ה'.

כ. ואינו נאמן במיגו, דזה מיגו להוציא כ"כ התוס' והרא"ש, ולדעת הרמב"ן והרשב"א שהביאו הש"ך בסוף סי' פ"ג נאמן כאן המלוה, כ"כ הש"ך בס"ק ה', וכיון שזה ספיקא דדינא אי תפס לא מפקינן מיניה.

ל. כיון שהשטר חספא בעלמא, הוי מיגו להוציא ולמ"ד שאמרינן מיגו להוציא בשטר מקויים, כאן מדובר באינו מקויים, רק שאפשר למצוא קיום, נתיבות ס"ק ו' בחידושים.

עין משפט נ.

ח"מ סימן פז סעיף א

א. התובע לחבירו ממון או חפץ וחבירו יכל להחזיק^מ בו בטענת להד"ם או החזרתי לך, או לקוח הוא בידי, אם הוא מודה במקצת^י חייב שבועה מן התורה, וכן אם הוא כופר בכל וישנו עד אחד המכחישו^ו חייב שבועה מן התורה, ואפי' אם אין התובע יודע שחייב לו אלא ע"פ העד.

אבל הכופר בכל, ואין עד אחד המכחישו פטור משבועת התורה, בין במלוה בין כפקדון, אבל חייב שבועת היסת. ואפי' ע טוען להד"ם שלא לוייתי ממך מעולם נשבע היסת. והוא שהתובע תובעו בודאי.

מ. דאם אינו יכול להחזיק בו, מה לנו ולשבועתו. ולאפוקי אם לזה לו ממון ואמר לו אל תפרעני אלא בעדים, או הפקיד בידו חפץ לפני עדים וגם ראוהו עדים או הבי"ד בידו עתה קודם התביעה, ועוד דוגמאות עיין בסמ"ע ס"ק א'.

נ. משנה שבועות ל"ח ע"ב, וטעם מודה במקצת שהתורה הטילה עליו שבועה, שאנו אומרים שאין דעתו לגזולו אלא משתמט ודעתו לפרוע לאחר זמן, והתורה הטילה עליו שבועה שודאי יודה ולא ישבע, ובכופר בכל אינו חייב שבועה מן התורה דחזקה שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, אלא שחז"ל חששו שמא משום ספק הלואה ישנה שיש לו עליו כופר עתה עד שיודע לו האמת וע"כ הטילו עליו היסת, שודאי משום ספק זה ימנע ולא ישבע, שהרי אם יודע לו לבסוף שאינו חייב לו מלוה ישנה יתברר ששבועתו היתה לשוא סמ"ע ס"ק ג'. ועיין בספר פעמוני זהב מה שהאריך לפרש דברי הע"ש שהביא הסמ"ע כאן בס"ק ג'.

וכתב הר"ן אם תבעו חמשים הלואה וחמשים מחמת חבלה שחבל בו והנתבע כופר בכל, אם כבר נשבע התובע על חבלתו נקרא מודה במקצת, שאנן שהדי שחייב לו כיון שנשבע והוי כתובעו מנה וכפר בכל ועדים מעידים שחייב לו חמשים, מדר' חייא קמייתא במציעא ג' ע"א, סמ"ע ס"ק ב'. ועיין בביאורים בסי' צ"א ס"ק ז' שכתב דאפי' נשבע על החבלה אחר התביעה בבי"ד חייב על השאר שבועה מן התורה וכ"כ בקצות החושן ס"ק ז', וכתב הנתיבות ונכון הוא ודלא הש"ך בס"ק י"ג, ודוקא שהוא באופן דאי אפשר לגבות ממשעבדי כגון שיכול לטעון פרעתי או אין לו נכסי קרקע שאל"כ הו"ל שיעבוד קרקעות דאינו חייב שבועה.

ס. כתובות פ"ז יליף לה מפסוק לא יקום עד אחד באיש לכל עון וכו'. אבל קם הוא לשבועה, ואם עד אחד מעיד כדברי המלוה ואחד כדברי הלוח, מבואר בסי' פ"ב סעיף י"ב.

ומה שלא הוסיף כאן השו"ע עוד מקרה שכופר בכל ושני עדים מכחישים אותו ומעידים שחייב לו מקצת שנשבע שבועה מן התורה על השאר, כמבואר בסי' ע"ה סעיף ד'. כתב הש"ך בס"ק א' משום שהתחיל המחבר בדוגמא של או חפץ וכו' אם יהיו עדים הרי הוחזק כפרן ואז שנכנגדו נשבע ונוטל ע"כ לא הביא דוגמא זו.

ע. פירוש, לא מבעיא אם מודה לו שהלוהו אלא שפרעו או שיש בידו כנגדו, שאז אף לפי טענת הלוח היה למלוה עמו תחילה שייכות ממון, שצריך לישבע היסת על כפירת הכל, אלא אפי' טען להד"ם, ג"כ נשבע היסת סמ"ע ס"ק ו'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

א. ב. מודה במקצת ואמר לו הילך המקצת פ שאני מודה לך בו, אינו חייב אלא היסת, ואינו נקרא הילך אלא א"כ יהיה המקצת שהוא מודה בו מוכן בידו ז בפני בי"ד ליתנו לו מיד, אבל אם אמר הרי הוא בביתי ואני אתן לך אותו כעת לא הוי הילך. ואפי' נתן לו משכון ק על המקצת שהודה לו לא נקרא הילך.

הגה: וי"א דמשכון הוי הילך ר שהרי אם נתן לו שטר ש הוי הילך.

פ. מימרא דרב ששת במציעא דף ד' ע"א.

צ. היינו במלוה, אבל בפקדון אפי' הוא בבית, ומכל שיכן בעומד באגם דהוי הילך כשלא נפחת מדמיו, ש"ך ס"ק ג'. ועיי' בביאורים בנתיבות ס"ק א' דבגזילה לא הוי הילך עד שיהיה מוכן בידו בפני בי"ד.

ק. טור בשם הר"י מיגש, והטעם משום שלא ישאר בידו המשכון אלא היום או מחר יפדנו, והו"ל כהודאה בעלמא, ומשום כך כתב הריב"ש בסי' שצ"ו שאם נתן לו בעל המשכון רשות למכור המשכון ולקחת דמי הודאתו הוי הילך סמ"ע ס"ק ג'.

והש"ך בס"ק ד' הוסיף דהב"י והד"מ הוסיפו דדוקא שנתן לו רשות למכור המשכון בלי שומת בי"ד או אדם אחר, דאי לאו הכי לא הוי הילך כיון שמחוסר שומא. והוא שבודאי יכול לקבל מעותיו כשימכור.

והש"ך הכריע כדעה זו דעת המחבר דלא הוי הילך, ומשכון בשעת הלואה לא הוי הילך, אבל שלא בשעת הלואה הוי הילך, ש"ך ס"ק ה' בשם הריטב"א, הר"ן ונ"י. כיון דקנה אותו אפי' לאונסין שלא בשעת הלואה, ובנתיבות בחידושים ס"ק ג' כנראה נפלה טעות, והעתיק הש"ך היפך ממה שכתוב אצלנו וצ"ע.

ר. טור בשם בעל העיטור. ועיי' בסי' ע"ה סעיף ד' בהג"ה וסי' פ"ח סעיף כ"ח.

ש. כתב בסמ"ע בס"ק י' דה"ה אם תבעו בע"פ בק' והודה לו בנ' ומסר לו מיד שטר באחריות נכסים ליתן לו נ', דג"כ דין הילך יש לו, ובע"ש מסיק דלא מסתבר שזה יהיה הילך דקשה להוציא אפי' בשטר ואיך יהיה הילך, וכתב הסמ"ע דדבריו תמוהין שהרי בריש מציעא גבי סלעים דינרים בהדיא השטר הוי הילך, והש"ך בס"ק ו' כתב ליישבו ששם בגמ' איירי שיש לו קרקעות המשועבדים לו בשטר אבל כאן אין לו קרקע, או בענין שאינו טורף בו ממשועבדים. ועיי' בגאון אות י"ג.